

UHRs posisjonsnotat om EUs forskningsinnsats – tiltak hjemme

Innledning

Dette dokumentet er et supplement til UHRs posisjonsnotatet om EUs forskningsinnsats og omhandler synspunkter på hvordan norske forskningsmiljøer kan bli bedre rustet til å posisjonere seg i EU-samarbeidet. Målgruppen er primært Kunnskapsdepartementet og Norges forskningsråd, i tillegg til universiteter og høyskoler. UHRs posisjonsnotat til EU uttrykker den norske UH-sektorens samlede syn på det europeiske forskningssamarbeidet og har Kunnskapsdepartementet, Norges forskningsråd og EU-kommisjonen som viktigste målgruppe. De to dokumentene bør sees i sammenheng.

Organiseringen av EUs forskningssamarbeid gjennomgår store endringer, og utviklingen presenterer en betydelig utfordring for norske UH-institusjoner. Norges spesielle posisjon som ikke-medlem i EU, kombinert med en sammensatt UH-sektor, en forholdsvis lite forskningsintensiv industri og en stor instituttsektor, understreker betydningen av at det i Norge utvikles nasjonale nettverk og en klar agenda for forskningen. Det krever god koordinering mellom det politiske nivået, Kunnskapsdepartementet og andre departementer, Forskningsrådet, UHR og de forskningsutførende institusjonene.

UHRs posisjon i forhold til EU-aktivitetene for forskning

I UH-sektorens rolle i forhold til Lisboa-strategien

1. Det er av stor strategisk betydning for norsk UH-sektor at Norge deltar aktivt i European Research Area (ERA)-samarbeidet. Den nasjonale dialogen og samspillet om EU-samarbeidet må styrkes.
2. Norsk næringsliv er på grunn av vår næringsstruktur blant de mindre forskningsintensive i Europa. Vi trenger derfor å delta i flere tiltak, nasjonalt og internasjonalt, som kan stimulere til bedre samspill mellom forskning og innovasjon og bidra til større løft i industri- og teknologiutvikling.

II Fremragende forskning og innovasjon som bærende prinsipp

3. Nasjonale mekanismer som stimulerer til fremragende FoU bør styrkes, blant annet gjennom ulike former for samspill og konsentrasjon.
4. Nasjonal bredde og generelt gode vekstvilkår er en forutsetning for et forskningssystem som har evne til fornyelse og til å dyrke frem nye, sterke miljøer. Norske myndigheter må derfor ivareta hensyn til både kvalitet og bredde.

5. Norske forskningsmiljøer har få nasjonale finansieringsstrømmer. Den nasjonale konkurransearena bør derfor opprettholde noen selvstendige og langsiktige mekanismer for finansiering som åpner for initiativ fra forskningen selv. Nasjonale satsinger må gjenspeile internasjonalt kvalitetsnivå.

III European Research Council (ERC) og EUs rammeprogrammer

6. Norske finansieringsmekanismer kan være en treningsarena for EU-søknader. Forskningsrådet bør bruke de samme kvalitetsvurderingskriterier som EUs forskningsprogrammer der det underliggende formålet er det samme.
7. For å ivareta en god balanse med politisk prioriterte programområder i utformingen av virkemidler er det i Norge som i EU-samarbeidet behov for flere finansieringsmekanismer som har kvalitet som viktigste kriterium.
8. Nasjonal finansiering av grunnforskning bør styrkes, og en bør vurdere mulige nasjonale ordninger for å støtte opp om norsk ERC-deltakelse.
9. Nasjonale utlysninger bør koordineres med EU-utlysninger slik at det legges til rette for deltakelse på begge arenaer.
10. Forskningsrådet bør innføre åpnere utlysninger for i større grad å ivareta grunnforskningen i de tematiske programmene. Det vil kunne gjøre det lettere å mobilisere de gode miljøenes forskningskapasitet i rammeprogrammene.

IV Bærekraftig forskningsfinansiering (full kostnadsdekning)

11. UH-institusjonene bør følge de samme prinsippene for budsjettering basert på føring av totalkostnader. Institusjonene og Forskningsrådet bør enes om en felles praksis.

V European Institute of Innovation and Technology (EIT)

12. Nasjonale virkemidler som skal stimulere til økt forskningsbasert innovasjon, herunder sentre for fremragende innovasjon (SFI) og forskningscentre for miljøvennlig energi (FME), må være utgangspunkt for samarbeid for deltakelse i EIT-prosjekter.
13. Det bør settes i gang en nasjonal dugnad for å få et norsk koordinert KIC (Knowledge and Innovation Community) på et felt som er av stor viktighet for Norge, for eksempel innenfor maritim/marin forskning og industri.

VI Forskermobilitet

14. Norske forskere er mindre mobile enn forskere i andre land, og norske institusjoner bør, blant annet i samarbeid med Forskningsrådet, intensivere sitt arbeid for å styrke mobiliteten.

VII Joint Programming Initiatives (JPI) og de store samfunnsutfordringene (Grand Challenges)

15. Det er svært positivt at Norge har fått gjennomslag for satsingen på programmet *Healthy Seas and Oceans*. Norske myndigheter må, i dialog med norske forskningsmiljøer, arbeide for

16. Det er viktig at det legges opp til en god nasjonal beslutningsprosess rundt avgjørelsen av hvilke felleseuropeiske programmer Norge skal delta i. De norske universitetene og høyskolene bør her involveres på ledelsesnivå og spille en sentral rolle i beslutningsgrunnlaget.
17. For at Norge skal ha en reell mulighet til å påvirke innholdet i felleseuropeiske utlysninger, er det viktig at avgjørelsen om deltakelse i programmene tas tidlig. Man bør også finne gode nasjonale mekanismer for å involvere de norske universitetene og høyskolene i utarbeidingen av norske innspill til innhold i utlysningene.
18. Norske myndigheter må i samarbeid med EU finne frem til balanserte virkemidler og gode modeller for samvirke slik at norske institusjoner og miljøer har forutsigbare rammer og prosesser for sin deltakelse.
19. Forholdet mellom JPI og Grand Challenges må avklares. Norsk forskning har spesielt mye å bidra med innenfor marin og maritim forskning, samt forskning på energi.

VIII Forskningsbasert innovasjon og immaterielle rettigheter (IPR)

20. Samarbeid mellom UH-institusjoner og næringsliv må bygge på klare avtaler om immaterielle rettigheter og gjerne et nasjonalt harmonisert system. Norske institusjoner bør følge opp prosessene for harmonisering av rettighetshåndtering i EU¹, en felles *Code of Practice*, samt en felles europeisk ankeinstans.

IX Norsk deltakelse i strategiarbeid

21. Programkomiteene i rammeprogrammet er en viktig arena for faglig samspill og påvirkning av rammene rundt de ulike delprogrammene. Norge bør sammen med andre land som deler dette synspunktet, arbeide for å opprettholde komiteenes rolle. Norge bør fortsatt ha full tilgang til denne arenaen. Fra norsk side må det legges vekt på å sikre god dialog mellom norske programkomitémedlemmer og relevante fagmiljøer. Andre land, som Sverige og Danmark, benytter UH-institusjonene inn i programkomiteene.
22. Det bør opprettes formelle referansegrupper for norsk deltakelse i programkomiteene, for eksempel etter mønster fra FUGE. Slike grupper bør være bredt sammensatt, og invitasjon til deltakelse bør rettes til institusjonene i sektorene fremfor enkeltforskere. Samtidig er det viktig å beholde en viss fleksibilitet både for å sikre forskningsmiljøenes mulighet til å gi faglige innspill mer direkte og i riktig tid. Norske forskere som deltar direkte inn mot komitéarbeid, for eksempel som eksperter fra Norge, bør utpekes av institusjonene.

¹ <http://www.eua.be/eua-work-and-policy-area/research-and-innovation/Responsible-Partnering-Initiative.aspx>

23. Norske myndigheter bør stimulere til at flere norske forskere påtar seg rollen som koordinator i konsortiene som søker EU-midler. Det er en nødvendig, men ikke tilstrekkelig forutsetning for å sy forskningsprogrammet tydelig opp mot nasjonale prioriteringer og ikke bli underlagt andres forskningsprioriteringer. Koordineringen krever store ressurser, både i søknadsfasen, i gjennomføringen og ved rapporteringen av prosjektene. Det bør utvikles virkemidler for å heve kompetansen til koordinatører.

24. Den nåværende utforming av resultatbasert omfordeling (RBO-ordningen) bør drøftes i sammenheng med virkemidler for økt tilrettelegging av norsk deltakelse i EU forskingen.